

guste otežale boje, kao prezrelo voće koje se otkida i leti kroz zrak, ova mrlja, kao zgrušani grozd, kao da se širi u talasima, vibrira na platnu, i svojim nevidljivim prisustvom daje zvonki zvuk celoj površini. Njeno zgrušano podzemno pulsiranje budi, doziva, stvara nemir i sve se u iznenadnim talasima kreće.

Ovo su slike koje su sama svetlost nad zemljom. Svetlost dok dotiče tamno grumenje, dok se zemlja prelama i uzdiže, otkida od sebe same i sjedinjuje sa svetlošću. To su zraci koji ne obiljavaju predele oko nas, to je prostor uzvišen iznad nas, ispunjen novim tkivom — sjedinjenim svetlom i zemljom. To je tle, to su površine nedotaknute i neosvojive. Praiskonski čiste i neumrljane tragovima. Predeli neprolazni i večni. To je gotovo imaginarni pejzaž koji postoji samo u duši slikara.

Celićeva slika je otvorena isto kao i rastvoreno i rasklopljeno telo zemlje, i sa svih strana oko nje se šire i izgrađuju nove prozračne sfere, novi predeli stvarnog, koji se sobom dograđuju.

REGENSBURG, maj 1969.

U VRTU KAPELE SVIH SVETIH

Zaklonjena od sunca, u senci ogromne Katedrale Sv. Petra, smeštena je KAPELA SVIH SVETIH (XII vek). Opasana je visokim zidom, kroz koji se prodire zaobilaznim putem, na malu kapiju. Naslonjena je na istočni zid klaustura, pripijena uz njega i vezana sa njegovim svodovima. Kapela je obrasla visokom travom, koja raste u tami, kao u bezvazdušnom prostoru, koja je gotovo bez boje, izbledela ili sasvim bela uz kamen. Trava koja danima buja i vene sama, koju niko ne gazi, i kržljave grane jednog drveta čiji rast niko ne remeti u ovom dubokom miru. U skriveni kut se retko navraća. Kvadratni vrt, stešnjen visokim zidovima, ostaje danima pusta, jer svu pažnju pridošlica pleni Katedrala.

Ako čovek prođe do te skrivene oaze, ako se primakne sasvim blizu i sagleda njeno čvrsto tkivo, ona uistinu ostaje nezasenjena ne samo veličinom Sv. Petra, već ni bogatstvom nemačke gotike rasute po bavarским gradovima.

Dizala se preda mnom sva svedena na čistu liniju i besprekorno gipke obrise, rađena u čovekovim proporcijama, i tako bliža ne samo posmatraču, već i toplija i bliža hodočasnici koji u njoj nalaze mir.

Stojim u tami malog vrta, u kome kao da neprekidno traje jedno sumorno godišnje doba, gde sve miriše na vlagu i nad kojim se lije jutarnje belo nebo. Posmatram taj gotovo zlatarski rad. Kapela pre liči na uvećan čivot u kome leže svete kosti. Iz nje zrači čar i deluje izuzetnije od mnogih crkava ogromnih razmera, koje se svojom veličinom udaljuju od plemenite namene, a nesagledivim proporcijama često izjednačavaju sa čudom.

Ovog puta me je zbunjivala jedna drukčija veličina. Gledam njene gotovo vajane tri konhe, pripijene jedna uz drugu kao sočne laticice egzotičnog cveta. Nad njima se blago uzdiže osmougaona kupola.

Ove minijaturne proporcije se ne sreću gotovo nikada na ovom tlu i u ovom vidu. Ovo je jedna stara hrišćanska crkva. Ovo je građevina koja izgleda veličanstveno, u kojoj se sjedinjuje ljupkost i veličina.

danica vujkov

vreme koje se kruni

Trebalo bi što pre zaključati vrata, jer uvek kad se vratim i kad ne mogu da se oslobodim ovog vrištanja u mozgu, što bolno pritiska čelo, želim da zaspim.

III

Već je treća noć kako ležim nemoćna. Uzalud zatvaram oči u nadi da ću se najzad osloboditi vreline što pali mozak, uzalud govorim sebi da se nešto uvek mora zaboraviti, potopiti do samog dna i još dublje, da ga svetla pruga sećanja nikad ne obnaži. Kletva tvoja me ipak stiže i zemlju moju razara. Ne znam kako ću sada iz ovog mraka izaći pred mlečno jutro da leptire razbudim? Nešto se moralo dogoditi s njima, šapućem bespomoćna, kad ih ni u ovoj sobi više ne prepoznajem. Moram verovati da su oni još tu. Moje telo nije grešno. Leptiri su se samo pritajili dok ne prođe noć.

IV

Noć se spira sa mojih prozora. Svetlost mi probada čelo. Polako postajem svesna zablude u koju me vreme odvlači i koja me opčinjava, nezadrživa, jača od govora prošlih koji me nisu nikad izneverili. Da li sam poražena, pitam se u strahu, i odjednom ne mogu da svatim šta bi to trebalo da znači — biti poražen. I da bih izbegla novi talas koji preti da me raznese, otvaram vrata i bosonoga silazim niz stepenice. Leptire moram pronaći.

Ali jutro beše pusto. Ledena munja razli se po mojim grudima. U rukama, koje su beznađežno klonule, ostala je samo trava. Pobjurila sam na reku, obalom pustom sam trčala, spotalica se o orošeno kamenje. Reka je tekla, neobuzdana, toliko noći i dane na bezmernom dno polaže i opet teče dalje, a mojih leptira nigde.

Onda sam se zaustavila na samoj ivici koja deli reku od kamenite obale i zagledala se u gustu vodu. Možda su i moji leptiri u njoj, pomislili. Zaronih ruke u reku. Na treperavoj površini vode, tihoj i postojanoj, ne ugledah ništa sem svog potamnelog lika, i tada shvatih da sam sama ostala na rubu vremena, koje se kruni. Ipak se moralo nekud krenuti.

I
Vraćam se putem koji mi je znan odavno; uvek iste poljane šire se beskrajno pred mojim očima, teške, u dozrevanju. Njihova večita bezglasnost smiruje me, i u njima pronalazim sasvim nenadane svetle zalive, u koje potapam svoje užareno telo, željno mirnog i okrepljujućeg sna.

U malom dvorištu trava je uvek jednako visoka; tu me dočekuju beli leptiri koji u rojevima padaju na moje ruke, sklappaju krila u mojoj kosi, ti večni leptiri koji ne dozvoljavaju ni za trenutak da me obuzme teška slutnja o njihovoj iznenadnoj smrti, ne dozvoljavaju mi za trenutak da pomislim kako ih možda pri mom sledećem povratku više neće biti. Tada se ponovo vraća onaj predašnji mir, povređen prvi put jedne daleke večeri kad se mesec zauvek slomio i pao ranjav u granje. Širim ruke s olakšanjem, čujem ponovo poznate glasove, i suze teku niz potamnelo lice koje sam često noću, u očajanju, prislanjala uz vlažne, mekljive zidove tuđih sobica. Posle suza, lice se čini svetlije, i ovo parče zemlje, i ovo nebo nad njim, obećava i ovoga puta da me neće izneveriti.

II

U sobi je svaka stvar ostala nepomerena, na istom mestu je i lutka koju mi je Zoran kupio na vašaru. Bilo je leto, kao i sada. Prošlo je od tada dosta vremena, ne znam šta se kasnije dogodilo sa Zoranom, nikakvih vesti nije bilo, možda me više i ne pamti. Ne usuđujem se čak ni da dotaknem lutku, jer mi se čini da bi me dodir ruke izdao, povredio bi jedno vreme koje se skoro neprimetno taloži preko njenih staklenih očiju.

Zaustavljam pogled na ispisanim hartijama čiji nukopis jedva prepoznajem. Radoznali susedi već su na pragu. Zagledaju me značajno, ispitivački, kao da žele još jednom da potvrde svoje poverljivo izgovorene reči. Uporno čekaju da im kažem nešto veoma važno, nešto što sami nikad ne bi mogli saznati i izreći. Ne shvataju koliko je njihovo prisustvo suvišno u ovoj sobi, gde je svaka stvar usisala minulo vreme. Zaista im ništa ne umem reći.